

kaa, alkoholia, lääkkeitä, huumeita, syömishäiriöitä. Yksiköllä tulisi olla läheiset yhteydet yliopistojen eri tiedekuntiin ja laitoksiin, samoin käytännön hoitoyksiköihin. Koski-Jännes suosittelee myös amerikkalaismallin mukaisia "comprehensive assessment" -keskuksia ja pohti siltä pohjalta

suomalaisen päihdehuoltojärjestelmän aukkoja ja tarpeita. Aukoiksi hän nimesi mm. päihdeongelmien varhaistoteamisen terveydenhuollossa, vaikeasti monipäihderiippuvaisien hoidon sekä vankien hoidontarpeen.

Töitä siis riittää sekä tutki-

joille että hoitoväelle. Alkoholitutkijain seura pyrkii pysymään ajan hermolla. Seuraava seminaari 11.10.94 tähyää tulevaisuuteen, eritoten alkoholitutkimuksen lähitulevaisuuden näkymiin.

RAUNO MÄKELÄ

RUOTSIN ALKOHOLIHALLINNOSTA

Pohjoismaisilla monopoleilla ei ole ollut vastaavia viranomaistehtäviä eikä kokonaisvaltaista alkoholipoliittista valtaa kuin Alkolla. Valtakunnallinen alkoholihallinnon koordinointi kuuluu Ruotsissa tällä hetkellä sosiaalihuollituksen kansanterveysyksikölle. Toimistossa työskentelee kolme henkilöä ja paikallisia asioita hoidetaan seitsemässä alueellisessa toimistossa.

Yksikkö valvoo ja antaa luvat alkoholin valmistukseen, jakaa rahat tutkimukseen ja valistukseen, jakaa tietoa ja tulkintoja, seuraa lääninhallitusten toimintaa sekä kulutuksen kehitystä. Yksikön päällikön Hans Agneuksen mukaan lääninhallitusten toiminnassa on ollut suuria eroja ja toiminta on ollut hyvin eritasoista.

Lääninhallitukset myöntävät monopolin ulkopuoliset myynti- ja anniskeluluvat ja valvovat ravintoloita. Lainmukainen tarveharkinta tapahtuu kunnissa ja lääninhallituksissa. Kunnilla on veto-oikeus eli lo-

pullinen päätösvalta. Luvat ovat voimassa toistaiseksi.

Anniskeluluvan myöntämistä harkittaessa tulee ottaa huomioon ravintolan tarve sekä hakijan ja huoneiston sopivuus. Erityistä huomiota tulee kiinnittää hakijan lainkuuliaisuuteen ja kykyyn vastata velvoitteistaan yhteiskunnalle. Mikäli ravintola ei maksa verojaan ym. sitoumuksiaan yhteiskunnalle, tulee ko. viranomaisen ottaa yhteyttä lääninhallitukseen.

Anniskelulupia myönnettäessä poliisi selvittää hakijan (jos kyseessä on yhtiö myös hallitusten jäsenten) luotettavuuden. Veroviranomaisilta selvitetään aikaisempi toiminta (konkurssit, verovelat). Lääni hyväksyy vastaavat hoitajat.

Ravintoloita valvovat lääninhallitus, poliisi ja alueellinen sosiaalihuolto. Tukholman läänillä on 5–6 omaa tarkastajaa. Poliisilla on 9 miestä ravintolatarkastustoiminnassa.

Lääni myöntää anniskelun jatkoajat kuultuaan kuntaa.

Hakemuksista pyydetään myös ympäristöhallinnon lausunto. Lupia ei myönnetä asuin ympäristöön. Tukholmassa oli kesäkuun loppuun asti kokeilu, jossa seitsemän ravintolaa sai olla auki klo 5:een aamulla.

Ravintolamyyntiä seurataan tileittäin kaksi kertaa vuodessa, samoin hintoja. Seuranta ei anna hävikin vuoksi luotettavaa tietoa koko elinkeinon kehityksestä toisin kuin Suomessa.

Anniskeluhintoja säännellään siten, että niiden tulee olla 25 prosenttia yli vähittäismyyntihintojen. Juomaryhmi- en hintasuhteet on sidottu niin, että eri juomaryhmille on asetettu perusolueen sidotut minimihinnat.

Alkoholimyymälöitä saa perustaa valtiopäivien periaatepäätösten mukaisesti. Systembolagetin tulee vuosittain tehdä hallitukselle selkoa tehdystä ja tulevasta myymäläinvestoinneista. Jokaisesta uudesta avattavasta myymälästä on haettava lääninhallituksen,

kunnanvaltuuston ja poliisin lausunto. Päätöksissä tulee ottaa huomioon alkoholipoliittiset ja yleisen palveluun liittyvät näkökohdat.

Kuluvan vuoden alussa Systembolaget on päättänyt perustaa hitaassa tahdissa alkoholimyymälän 21 kuntaan, joissa sitä ei ole ja jotka ovat sitä hakenneet. Kymmenen kuntaa ei halua alkoholimyymälää, mutta niissäkin on kattava verkosto tilattujen alkoholijuomien luovutuspaikkoja.

Vuonna 1989 päätettiin aloittaa itsepalvelumyymäläkokeilu. Itsepalvelumyymälöitä on kahdeksan.

OPERAATIO "KROGSANERING"

Ruotsin alkoholi- ja tietojärjestelmät eivät ole yhtä keskityneitä kuin Suomessa. Ruotsin ravintolaelinkeinon piirissä on viime vuosina liikkunut huhuja taloudellisesta rikollisuudesta, jota myös tehdyt selvitykset tukivat. Jo aiemmin on lainsäädännöllä yritetty saada kuriin laittomat nk. "mustat huvihuoneistot", jotka toimivat halvemmin toimintaedellytyksin kuin ravintolat ja joita ei valvo kukaan.

Ravintolaelinkeino on ollut huolissaan huonosta imagos-

taan ja epäterveestä kilpailusta. Viime vuoden keväällä Tukholman läänin maaherra ja läänin poliisimestari kiinnittivät asiaan huomiota. Alkoi operaatio "krogsanering".

Tämä ravintolaelinkeinon tervehdyttäminen on kahdeksan viranomaisen yhteisoperaatio. Siinä ovat mukana Tukholman lääninhallitus (luvanmyöntäjä, oikeus peruuttaa lupa), poliisi (rahanpesu; esim. pankkiryöstöistä, organisoitu rikollisuus), veroviranomaiset (tulo- ym. verojen maksu), työsuojeluviranomaiset (laittomasti maahan tullut työvoima, määräysten laiminlyönti), ympäristöviranomaiset (melu), sosiaalishallinto (työttömyyskorvausten maksu työssä oleville), tulli (salakuljetettu raaka-aine, alkoholi) ja ulosottoviranomaiset.

Läänissä on neljä patrullia, joissa jokaisessa on kaksi poliisia. Rahanpesututkimuksissa on selvinnyt mm. pankkiryöstöjä. Operaation kautta päästään käsiksi siten muuhunkin rikollisuuteen. Myös suojelurahojen maksamista epäillään (arviot 50 000–150 000 kruunua).

Suurimmat ongelmat ovat poliisin mukaan nk. etnisissä ravintoloissa. Niiden kirjanpidossa on jatkuvasti puutteita. Päättäjät eivät etukäteen usko-

neet, että laitton ravintolatyövoima on niin yleistä Tukholman ravintoloissa. Esimerkiksi yhden ravintolan 8 työntekijästä 6 oli maassa laittomasti ja 4 sai työttömyyskorvausta.

Poliisin mukaan nyt on selvitetty vain rikollisuuden huippu, mutta operaatiolla on ennaltaehkäisevä vaikutus.

Viime vuoden marraskuun loppuun mennessä oli peruutettu lupa 35 kertaa (edellisvuonna 15 peruutusta) ja annettu 54 varoitusta.

Suomessa ei ole ollut yhtä vakavia ja laajalle levinneitä ongelmia. Meillä luvat myöntää yksi viranomainen, joten tieto hakijoiden mahdollisista rikkeistä on samalla viranomaisella. Lama on tuonut vähäisessä määrin ongelmia meillekin konkurssi- ja omistajanvaihdestapauksissa.

***

Artikkeli perustuu neuvotteluihin sosiaalishallituksessa (alkoholijärjestelmä) sekä hotell- ja ravintola-alan etujärjestön edustajan kanssa. Lääninhallituksessa (järjestelmä ja "krogsanering") oli mukana myös poliisin ja verottajan edustajat.

JUHANI HAKALA